

Олексій Плющ: талант і трагедія

Навчання молодий письменник продовжив у 1906 – 1907 рр. – він став студентом Ніжинського історико-філологічного інституту.

У ці роки з-під його пера виходять повість «Великий в малім та малий у великім», драма «Смерть поета», психологічний нарис «Страшна помилка». Усі ці твори написані під впливом ліберально-народницьких ідей і позначені філософсько-психологічним спрямуванням, застосуванням елементів імпресіонізму та засобів художньої умовності.

Критика відразу помітила написані в 1905–1907 рр. романи «Вперед», «В натовпі», «Театральні враження», п'єси «Перед світом», «Годі», поезію в прозі «Револуція».

Захоплюється Олексій Плющ і громадською роботою. Через скрутне матеріальне становище йому доводилося займатися репетиторством, він читав платні лекції. Багато уваги приділяв роботі в ніжинській «Просвіті».

Юнак захоплювався творчістю Г. Квітки-Основ'яненка, М. Гоголя, Т. Шевченка, Ф. Достоєвського, Г. Ібсена, К. Гамсуна, А. Кримицького, студіював праці Ч. Дарвіна, А. Шопенгауера, Ф. Ніцше.

Молодий письменник зазнав впливу Т. Г. Шевченка як поборника національних ідеалів української інтелігенції. Рядки Шевченка стали епіграфами до новел Олексія Плюща «Плач шаленого», «В пивниці». Епіграфи з творів Т. Г. Шевченка вміщені у повісті «Великий в малім та малий у великім».

У доробку Олексія Плюща неодноразово спостерігаються ремінісценції з лірики Тараса Шевченка: герої його творів читають «Кобзар», ведуть розмови про Шевченка, якого називають національним генієм, співають пісню «Рева та стогне Дніпр широкий».

Олексій Плющ чітко бачив своє завдання в участі в інтелектуаль-

ному опорі російському абсолютизму, в боротьбі за національну незалежність і культурну самобутність України. Громадська діяльність юнака привернула увагу поліції, і Олексій Плющ опинився під наглядом «всевидячого ока». Складні життєві обставини, нечіткість світогляду позначилися на творчості митця. Герої його творів «Плач шаленого», «Записки недужої людини» – хворобливі, знервовані, знесилені люди. Та є у нього твори, що свідчать про невтомні шукання автора. Він прагнув правдиво відобразити навколишнє життя.

На психологічний стан молодого літератора гнітюче вплинуло й непорозуміння між ним та його нареченою. Усе це призвело до того, що на двадцять першому році життя, юнак несподівано відійшов у вічність.

Олексій Плющ застрелився, залишивши записку: «Пропаща надія... Прощайте... Бачу, що нема мені частя на сім гідкім світі... Поховайте в саду... Ще раз прощайте... Радійте... Мене ж забудьте...».

Лишилися незавершеними п'ятнадцять творів, серед них роман-фантазія «Метаморфози», повість «Два приятелі, або Чи Христос, чи революція?».

У 1911–1912 роках вийшов посмертний двотомник прози Олексія Плюща, яка вражала юнацькими пориваннями, творчим піднесенням, обстоювала право митця і людини на визволення «з-під влади світу», доводила, що краса повинна узгоджуватися з етичними засадами.

Творчість Олексія Плюща мачимало суперечностей, та вона переконує, що письменник виходив на дорогу письменника-реаліста. Але жорстока дійсність зламала талановитого юнака.

Чернігівська обласна
універсальна наукова
бібліотека імені В. Короленка

З поетичного зошита

Ірина КУЛАКОВСЬКА

* * *
Намаривсь дощ бентежний і дзвінкий,
Мов плач конвалії в сивих шатрах лісу,
Де вже розпукли римами гілки,
Павук латає взористу завісу...

Рясночий дощ... На репанях грядках
Цнотливий дар жаданої вологи.
Клює спривола ситий синій птах
Зернятка крапель. Довгі монолози

Басить у ринві хлюща передмість.
Монети листя... Срібники? Оболи?
...Струмить медова

передрання млість,
Фарбує в пурпур вогкі видноколі.

Примаривсь дощ... Кому? В які часи?
І ми, плащем одвічних злив укриті...
Мигтять веселки в хтивих снах роси.
Вклякає жайвір десь, в лапатах літї.

Чернігів, 28.05.23

Микола БУДЛЯНСЬКИЙ

Ранок

Небо ще тримає, як дитину,
Недоспале сонце на руках.
Йде весняним садом по стежині
Ранок у зелених чобітках.

Гнуть травицю переспілі роси,
Бо важкі, неначе камінці.
Заплітають вишні в білі коси
Цвірінчання ранніх горобців.

Дід вже вибрав гілочку вербову –
Буде внуку пищик голосний.
З кожним ранком більшає любові
І доокіл більшає весни.

Знов у мандри вируша дорога.
Вистів ранок, сонячний, легкий.
Як весна в душі, то це надовго,
Хоч роки летять, як літаки.

Чернігів, 21.04.2023

Юлія НАЙДА

Терези балансу

У мене є два світи:
Перший – це я.
Другий – це ти.

У дзеркала є два боки:
Спереду – Світ,
А за скло – навпаки.

Міра двобока і кожен це зна:
Висота й глибина,
Ширину й довжина.

Очей два колодязі теплохолодні:
В правому – правда,
А лівє – безодня.

Доба має дві повноцінні стихії:
День – це реальність.
А ніч – то є мрія.

Згадують «дві сторони медалі»:
Радощі – аверс,
А реверс – печалі.

Місяць навпіл поділив календар:
Зростаючий – старт,
І старіючий – старт.

Фізика має на море свій вплив:
Природа рахує
Приплив і відлив.

Глобусу кулі поділений світ:
Південь і Північ,
Захід і Схід.

В колї Ін-Ян паруються вміло,
Біле і чорне,
Чорне і біле.

Кварта стихій – ворожби два

півОни:

Земля і повітря,
Вода і вогонь.

Коло, що котиться без вороття:
Дитинство і старість,
Смерть і життя.

Два слова вирішують долі земні:
«Так» – то є так,
А «ні» – то є ні.

В світі багато ще пар і повоєнь.
Взяти вартує усі на озброєння.
Тільки завжди пам'ятати повинні:
Хитатиме нас від плюсів і до мінусів.
Варто лише врахувати нюанси...

Але...
Чи підкориш Терези балансу?

Такі й гороскопні мої Терези:
Вагаюсь... Насмілююсь...
Й так два рази...

Чернігів, лютий 2023

Олена КОМПАНЕЦЬ

* * *
У поступі квітневої завії
вимолюю у Бога на шляху
повірити: усе зумію
з букетом білопінного бузку.

Що проросту у повнім безгомінні
на зболеній простреленій землі.
Й неувзріті душі творіння
курсивом рівним напишу.

І у веснянім тихім верболозі,
у шелесті зеленої трави
згадаю мить, що не минає досі, –
із нею просто більшає весни!

Сновськ, 07. 05. 2023

Раїса СТРУНА

* * *
Ми не пробачим, не забудем
І добру пам'ять збережем.
Тепер хоч бийте себе в груди –
Не буде віри вам уже.

Ми не пробачим вам ніколи
Дитячих й материнських сліз,
Все, що робили ви довкола,
В містах і селах – горе скрізь.

Ми не забудем, бо на серці
Ця кривда кров'ю запеклась,
Ми збережемо солдатські берці,
До нас ординцям повік – зась!

Ми не пробачим, не забудем,
Жертвам війни згубивши лік,
Тепер хоч бийте себе в груди –
Ми не пробачимо повік!

Якщо далеко десь за морем
Нам хтось у цьому доріжкє –
Не треба гратись чужим горем.
Воно нікого не мине.

Чернігів, 07.11.2022

Надія ЙОВЕНКО

Люблю Україну

Люблю Україну,
Як рідну матір.
Її полонини
І гори Карпати.

Люблю Україну
За землі родючі,
За спів солов'їний
В садибах квітучих.

Люблю Придніпров'я
І місто Черкаси,
І Київське море,
І шахти Донбасу.

Чернігів люблю
За гарну природу,
За річку Десну
І помірну погоду.

Люблю українські
Всі села й міста,
Ліси Буковини
Та кручі Дніпра.

Люблю Україну
Й пишася нею.
Тут люди привітні,
Відкриті душою.

Тут хлопці завзяті,
Жінки працюючі,
Вродливі дівчата,
Чарівні і світлі.

Люблю Україну
І буду любити,
Бо тут народилась,
Тут вирости діти.

Чернігів, 2023

Марк Кранц та перша в губернії бібліотека-книгарня

26-літній торговець книгами Марк Наумович Кранц прибув до Чернігова з Люблінського воєводства. За спогадами М. Могиланського, це була людина-мрійник, довірлива, непрактична, але безмежно закохана в книгу.

У 1861 році на розі вулиць Борисоглібська та Воздвиженська у дерев'яному будиночку Михайлова Кранц відкрив магазин книг і на 28 років цей заклад став маяком для книголюбів губерньського міста. З часом книгарня зайняла увесь перший поверх найбільшого у Чернігові будинку на вул. Шосейній. Тут, серед 500 томів окремих видань можна було знайти журнал «Бібліотека для читання», «Кобзар» Шевченка, альманах «Хата», журнал «Основа», «Повісті Квітки», твори Куліша, Пушкіна, Глібова, Дарвіна, польські, французькі, німецькі книги.

Кранц не просто продавач книги, він полюбляв говорити про них, радив покупцям відповідну літературу, складав до книг каталоги! Не дивно, що з часом його книгарня перетворилася на місце зустрічі прогресивної інтелігенції, гімназистів, стала літературним та видавничим центром. Серед постійних відвідувачів бібліотеки були І. Шраг, О. Тицинський, Л. Глібов, І. Ясинський та інші. З Л. Глібовим Кранц пов'язувало 30 років дружби. У своєму магазині він відвів для байкара кімнату, де той міг готувати свою газету «Чернігівський листок», продавати її, тут оформлювалася на неї передплата.

З часом, коли у місті з'явилися інші продавці книг, книжник-мрійник Кранц не зміг з ними кон-

Тодішня вулиця Борисоглібська

курувати. У 1889 році книгарню довелось закрити. Проте Марк Наумович не полишив улюбленої справи – він став представником видавничої фірми «Брокгауз-Ефрон».

В останні роки життя Кранц хворів, у місті про нього майже забули. А він до останнього був залюблений у книгу, багато читав, особливо свій улюблений історичний журнал.

Помер Марк Наумович Кранц у 1919 р., тихо і непомітно.

Наталія РОСЛІК

Сайт «Чернігівщина в житті славетних»

Міра двобока і кожен це зна:
Висота й глибина,
Ширину й довжина.

Очей два колодязі теплохолодні:
В правому – правда,
А лівє – безодня.

Доба має дві повноцінні стихії:
День – це реальність.
А ніч – то є мрія.

Згадують «дві сторони медалі»:
Радощі – аверс,
А реверс – печалі.

Місяць навпіл поділив календар:
Зростаючий – старт,
І старіючий – старт.

Фізика має на море свій вплив:
Природа рахує
Приплив і відлив.

Глобусу кулі поділений світ:
Південь і Північ,
Захід і Схід.

В колї Ін-Ян паруються вміло,
Біле і чорне,
Чорне і біле.

Кварта стихій – ворожби два

півОни:

Земля і повітря,
Вода і вогонь.

Коло, що котиться без вороття:
Дитинство і старість,
Смерть і життя.

Два слова вирішують долі земні:
«Так» – то є так,
А «ні» – то є ні.